

MOZAIK

ARHEOLOZI U CASKI KOD ZRĆA NA PAGU PRONAŠLI OSTATKE JOŠ JEDNOG NAMJERNO POTOPLJENOG STARIRIMSKOG BRODA

S maskom i disaljkom istražite antiku

Ovih je dana u podmorju Caske otkriven još jedan 'šivani' brod, pa se ukupan broj pronađenih namjerno potopljenih brodova popeo na četiri, a ako tome pridodamo i brod dokumentiran 1979. godine, kojemu se potom izgubio trag, tada ih je ukupno pe

FLOTA POD MOREM

**PÍSE MIŠEL KALAJŽIĆ
SNIMILI ERVIN ŠILIĆ
LIONEL BOUX**

Antičkom brodu iz dokumentarnog filma o arheološkom lokalitetu iz rimskog doba Caska na otoku Pagu (u neposrednoj blizini Zrća), snimljenom tijekom arheološkog istraživanja davne 1979. godine, još se nije ušlo u trag, ali je u podmorju Caske, na iznenadu istraživača, ovih dana otkriven još jedan "šivanj" krov.

Istraživanje caskog podmorja provode već niz godina stručnjaci i studenti Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru i Centra "Camille Jullian" (Sveučilište Aix-Marseille, CNRS, MCC), uz kontinuiranu podršku Grada Novalje, hrvatskog Ministarstva kulture i francuskog Ministarstva vanjskih poslova.

Petropoliensi grad

Caska na Pagu poznata je po tome što se dugo vjerovalo da je tamo potopljen rimski grad Kisa (lat. Cissa), koji je misteriozno potonuo u more u 4. stoljeću nakon razornog potresa i klizanja tla, ali dosadašnja arheološka istraživanja još nisu do kraja rasvijetlila tu tajnu. Nedavno je u Zadru prikazan dokumentarni film iz arhive RTV Beograd o istraživanjima koja su u potrazi za potonulim gradom provedena krajem 70-ih godina prošloga stoljeća, u kojemu su arheolozi, predvođeni Marijanom Orlićem, dokumentirali jedan dobro očuvani brod koji je poslije zagubio trag.

Jem se poslije zagubio trag.
- Slijedom prethodnih istraživanja, ali i filma koji je stigao iz beogradskih arhiva zahvaljujući inicijativi Mate Donadića iz Paga, došli smo na teren nastaviti s radom. Ove je godine u planu bio nastavak rada na zanimljivoj priobalnoj konstrukciji za sada nepoznate namjene, koja je, čini se, bila namijenjena nekoj gospodarskoj aktivnosti. Uz po-

Iako arheolozi još nisu proveli detaljne analize, pronađeni brod vjerojatno je plovio na prijelazu iz stare u novu eru.

Ceca na Pašu jedno je od najzanimljivih arheoloških nalazišta u

- kolaca doveo nas je do otkrića
- još jednog "šivanog" broda.
- on je, kao i "šivani" brod otkri-
- ven 2007., bio namjerno poto-
- pljen i iskorišten kao dio opre-
- sane strukture.

“Šivani” su brodovi u C
ski nastavak prapovijesne li
burnske tradicije u antičko
doba, a novi nalazi omoguću
ju nam da u okviru projekta
“Arheologija jadranske plo

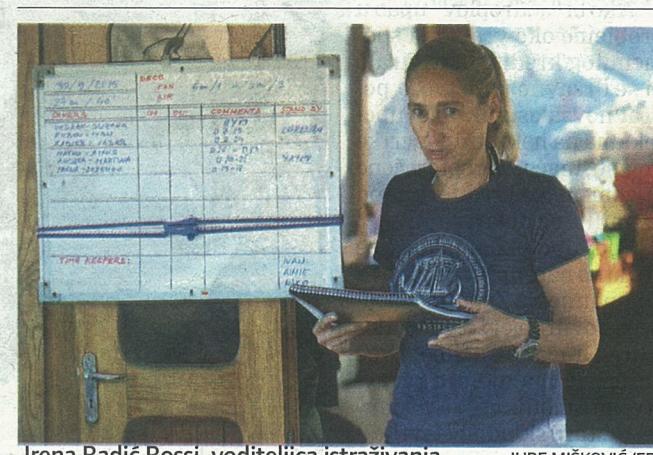
Ostaci rimskih hradeva u podmjeru Češke obilježeni su lomljenim kamenom

vidbe i brodogradnje”, koji finančira Hrvatska zaklada za znanost, temeljitiće proučimtu zanimljivu pojavu.

Dva spomenuta nalaza nisu sujedini starorimski brodovi u Caski. Godine 2012. otkriven je odlično očuvan brod izrađen klasičnom rimskom tehnikom spajanja platica sa sistemom utora i jezičaca, a u njemu komad još jednog "širovanog" broda, iskorišten kada ojačanje podnice. Tako se ovogodišnjim otkrićem ukupan broj namjerno potopljenih rimskih brodova popeo na četiri, a ako tome pridodamo i brod dokumentiran 1979. godine, čije ostatke još treba pronaći, tada ih je ukupno pet.

Istraživanje novoga "šivanog" broda nastavitićemo nadajući se, sljedeće godine jer njegovo loše stanje upozorava na nužnost spašavanja svih dostupnih informacija. Vrijeme čini svoje, a svako će krajnje u današnjim uvjetima

Odlučili smo da će mo sve nalaze nakon zaštite geotekstilom i pijeskom obilježiti lomljenim kamenom, i to u tehnici suhozida. Na isti smo način obilježili i priobalnu konstrukciju, tako da svi kupaći mogu uz pomoć maske i disalice razgledati nalazište - ističe Irena Radić Rossi, voditeljica istraživanja.

Irena Radić Rossi, voditeljica istraživanja

JURE MIŠKOVIĆ/EP

dinamičnog iskorištavanja prostora uvale pridonosi propadanju drvene građe – kaže voditeljica istraživanja Irena Radić Rossi.

Eksperiment sa zaštitom

Posebno je zanimljiv i eksperimentalni način zaštite nalaza koji nakon istraživanja ostaju na mjestu na kojem su pronađeni, jer bi njihovo vađenje, konzerviranje i održavanje zahtijevalo prevelika finansijska ulaganja te golem prostor kojeg za sada nema na raspolaganju.

raspolaganju.

— U Caski, kao i na ostalim plitkim lokalitetima, uvjek smo imali problem što ne možemo prezentirati pod morem sve te vrijedne nalaze, a ljudi bi rado vidjeli što mi to radimo. Smislili smo zanimljiv način i sad treba vidjeti kako će to funkcionirati. Naime, u iskopu se pojavljuje velika količina lomljenog kamena koji je bio iskorišten za potapanje brodova i učvršćivanje opisanih priobalnih struktura. Odlučili smo da ćemo sve naše nalaze nakon zaštite geotekstilom i pijeskom obilježiti tim kamenom, i to u tehniци suhozida. Tako smo i učinili, pa smo na morskom dnu obilježili brodove prateći njihov oblik i ispunjujući ga lomljenim kamenom, a na isti smo način obilježili priobalnu konstrukciju koju drže drveni okviri. Na taj način kamenje je vraćeno na svoje originalno mjesto, ali tako da svi kupaci mogu uz pomoć maske i disaljke razgledati nalazište i pratiti raspored, veličinu i oblik otkrivenih antičkih priobalnih struktura — ističe Radić Rossi.

Iako arheolozi još nisu proveli detaljne analize, pronađeni brod vjerojatno je plovio na prijelazu iz stare u novu eru, a poput ostalih dosadašnjih nalaza, na kraju svoga životnog vijeka poslužio je kao sanduk za kamenje i postao dijelom lučkih instalacija. Sudeći prema dosadašnjim otkrićima, graditeljska je aktivnost u priobalju Caske u određenom trenutku uzela maha, a što je tome bio pravi uzrok, otkrit će nam, nadajmo se, buduće istraživanje.